

LUND UNIVERSITY

Review of Martin Carver & Jan Klápště (eds.): The Archaeology of Medieval Europe, 2, Twelfth to Sixteenth Centuries. Acta Jutlandica, Humanities Series 2011/9. Aarhus University Press, Århus 2011.

Wienberg, Jes

Published in:

Kuml: Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab

2012

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Wienberg, J. (2012). Review of Martin Carver & Jan Klápště (eds.): The Archaeology of Medieval Europe, 2, Twelfth to Sixteenth Centuries. Acta Jutlandica, Humanities Series 2011/9. Aarhus University Press, Århus 2011. *Kuml: Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab, 2012, 279-281.*

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

subærati kan synes unødvendig detaljeret, men det er vigtigt at gøre sig klart, at de indgår i grundlaget for en diskurs om mønternes rejser, både fra Romerriget til Barbaricum og internt i Barbaricum og om de politiske og økonomiske forhold, der var baggrund for rejserne. Det er derfor en gruppe, som med fordel kunne studeres nærmere, f.eks. ved hjælp af metalanalyser, som foreslået af Bursche, men også stempelkoblingsmetoden burde kunne bringes i anvendelse set i lyset af den overvægt af stempelidentiske mønter, der findes indenfor denne gruppe.

Det er glædeligt at se de mange fremragende farvefotos af både mønterne fra Illerup og sammenligningsmaterialet i format 2:1. Men mange fotos betyder uvægerligt mange forvekslingsmuligheder og trods det tydeligvis omhyggelige arbejde med opsætningen, har der sneget sig et par fejl ind: læsere skal være opmærksomme på, at Abb. 18 ikke viser den barbariske denar fra Ejsbøl, men derimod aureus'en fra samme sted, og på Abb. 74 er de to nederste sæt fotos gengivelser af den samme mønt.

Illerupfundets store betydning er, at vi her har et enestående velbevaret, veludgravet og nu også velpubliceret fund af romerske denarer nedlagt i begyndelsen af periode C1b. Illerup-mønternes sidste ejere kom ifølge Jørgen Ilkjær fra Kattegat-området, men der kan ikke være tvivl om, at mønterne i deres punge/bæltetaske må være kommet sydfra, sandsynligvis via Przeworsk-kulturen i det moderne Polen. Bursche foreslår, at mønterne var råstof til sølvgenstande og ornamenter, men han gør klogt opmærksom på, at deres værdi set i forhold til sølvvægten på de andre genstande i fundet er relativ lav, samtidig med at han minder om, hvor sjældne mønterne er i våbenofferfundene som helhed.

Helle Horsnæs
Nationalmuseet

Martin Carver & Jan Klápště (eds.):

The Archaeology of Medieval Europe, 2, Twelfth to Sixteenth Centuries. Acta Jutlandica, Humanities Series 2011/9. Århus 2011. 605 sider. ISBN 978-87-7934-291-0. Pris: 500 DKK.

Det er fuldført! Med hjælp af 66 arkæologer fra 18 lande er det andet og sidste bind af "The Archaeology of Medieval Europe" blevet til virkelighed; det første bind med hjælp af 41 arkæologer fra 15 lande udkom 2007 (jfr. anmeldelse i *Kuml* 2008, s. 325-327). ESTMA, "European Symposium for Teachers of Medieval Archaeology", som så dagens lys i Lund tilbage i 1990, er det lykkedes at fuldføre en europæisk middelalderarkæologisk lærebog. En imponerende bedrift.

Den meget omfangsrige antologi er disponeret efter tre hovedrubrikker: Habitat, Power, Spirituality, der hver har en egen indledning. Videre er teksten opdelt i 12 tematiske hovedkapitler: Aims and Methods; The Medieval Landscape; Living on the Land; Housing; Material Culture – Artefacts and Daily Life; Archaeologies of Coercion; Manufacture and Production; The Rising Tide of Travel and Trade; Towns; Archaeologies of Belief; Religious Buildings; Life, Death and Memory. Hvert hovedkapitel består af 2-4 delkapitler, der undertiden er yderligere opdelt. Flere af hovedkapitlerne har desuden tilføjet konkrete eksempler. Hertil kommer en bibliografi, en fortegnelse over de medvirkende samt to indekser.

Hvor de nationale lærebøger i middelalderarkæologi havde en enkelt forfatter, er her mange, og sådan må det vel være med tanke på emnets størrelse og variation. Få eller ingen vil således kunne beherske alle de involverede sprog. Den europæiske lærebog er derfor en typisk antologi, et landskab med bjerge og dale, eller for at forblive metaforisk, et kludetæppe i mange kulører; nyvævet, imponerende på afstand, men ikke uden huller eller skavanker. An-

tologien udgør ifølge en af redaktørerne en samling af eksempler (s. 15), og det er en korrekt iagttagelse. Som anmelder har jeg stræklæst bogen, hvilket i sig selv krævede god tid, men det kan næppe anbefales. I stedet kan man efter lyst og behag vælge enkelte temaer eller artikler af interesse.

Bogens styrker er oversigterne, metoderne, analyserne og den store mængde af aktuelle eksempler fra alle dele af Vesteuropa, der til fulde demonstrerer middelalderens og middelalderarkæologiens mangfoldighed. Bogen viser middelalderen i dens bredde, og hvad middelalderarkæologien evner at udrette. Og bogen kan også, i mange tilfælde, fungere som en indgang til fordybende studier af udvalgte temaer. Særlig må det berømmes, at bogen ikke blot fokuserer på det kristne Europa, men også på et islamisk og jødisk Europa.

For egen del lærte jeg meget nyt undervejs i læsningen. Som personlige favoritter kan nævnes artikler eller afsnit om naturvidenskab (s. 48ff), den engelske profane bebyggelse (s. 159ff), huse og haver i Al-Andalus (s. 176ff), den materielle kultur (s. 189ff), borgarkæologi (s. 230ff), islamiske byer (s. 404ff), jødisk arkæologi (s. 437ff), Norwich katedral (s. 453f), Bordesley klostres udvikling (s. 460ff), jødiske religiøse bygninger (s. 479ff), islamiske religiøse bygninger i Spanien (s. 486ff), liv, død og erindring (s. 494ff) samt kirkegårde (s. 516ff).

I en anmeldelse af det første bind blev påtalt, at oversigten havde udeladt Østeuropa (Kuml 2008, s. 325f). Her vil jeg i stedet påtale det gennemgående fravær af teori/perspektiver, arkæologihistorie og refleksion – med en del lysende undtagelser. Else Roesdahl, som tog initiativ til lærebogen ved et møde i Sevilla i 1999, erklærer i forordet, at der ikke skal være nogen “theoretical or methodical straight-jacket” (s. 13), og det er jo rimeligt. Men i hele processen fra spørgsmål via perspektiver til metoder, analyser og resultater, så glimrer spørgsmål og perspektiver ved deres fravær.

Bogen har meget og udmærket om forskellige metoder, især de naturvidenskabelige, mange interessante analyser og utallige konkrete eksempler og resultater, men næsten intet om, hvilke spørgsmål som er aktuelle, interessante eller relevante – og i så fald hvorfor; næsten ingenting om forskellige perspektiver og konsekvenserne af at vælge enten det ene eller andet. Som læser reagerer man overrasket, når pludselig ordet “medievalism” (s. 23), “habitus” (s. 222, 342) og “agents” (s. 470) nævnes. Agendaen for antologiens artikler sættes måske med den ganske summariske, for ikke at sige overfladiske, behandling af emnet teori (og også praksis) i Martin Carvers indledning over ca. en side (s. 20f). At man ikke vil have et eneste perspektiv, et eneste paradigme, det er fint for mig, men at derfor i praksis bortse fra betydningen af bevidste spørgsmål og perspektiver i middelalderarkæologien gør bogen mindre brugbar, også som lærebog. Ingen “straight jacket”, nej, men gerne påklædt.

Lærebogen har som ambition at behandle arkæologien i middelalderens Europa, har mange forfattere, mange eksempler og mange litteraturhenvisninger. Her er en del forfattere måske mere generøse med henvisninger til sig selv end, hvad som er passende og savner tilsyneladende en evne eller vilje til at kigge udenfor det egne (ubevidste) perspektiv, paradigme eller ståsted. Der er sjældent forsøgt virkelig at få et overblik over middelalderarkæologien i al dens (også teoretiske) mangfoldighed. Men en lærebog vil vel altid spejle verdensbilledet og netværket hos dets forfattere og især redaktører.

Bogen er gennemtænkt pædagogisk i sin udformning med temaer, hovedkapitler, delkapitler og eksempler. Er målgruppen studerende, dvs. oftest yngre, er tekstens størrelse sikkert rimelig, selv om jeg undrer mig over, om de har tålmodighed til en så omfattende tekst; med min egen alder, fandt jeg bogstaverne for små. Og bogen er rigt illustreret, men kvaliteten af

billederne varierer. De allerfleste er flotte og brugbare, mens enkelte simpelthen er så små, at de reelt er ubrugelige (f. eks. s. 30, 401f, 406). Og enkelte er uskarpe (s. 333, 367).

Bogen er gennemarbejdet, men selvfølgelig ikke fejlfri. Nogle petitesser har jeg opdaget i min "baggård": Ystadprojektet var ikke 1999-2000 (s. 27), men 1982-88. Cifrene i signaturforklaringen skal ikke være henholdsvis 0, 2 og 3 (s. 373), men 0, 1 og 2; der var således ét konvent i Ystad, ikke to. Nævnte nonneklosterkirke i Lund blev ikke sognekirke ved reformationen (s. 403), men havde i middelalderen samtidigt haft funktion af kloster- og sognekirke. Näs kirke på Gotland har intet fristående befæstet tårn (s. 465). Og udenfor min baggård – kirkemødet i Konstanz var ikke 1441-18 (s. 413), men 1414-18.

Efter min mening er bogens bedste dele de oversigter, analyser og eksempler, som er med et akademisk ord perspektiverende. I en mellemkategori kommer tekster, der korrekt, men relativt kedeligt beskriver, hvordan det forholder sig med det ene eller andet. Og værst er artikler og eksempler, som ikke i sprog og analyse løfter sig fri af feltet og rapporten. En artikel om isotopanalyser kunne skrives mindre indforstået (s. 139ff). Endelig er der detaljer, man måske kunne være foruden – fundet af netop 392.563 identificerede sædekorn fra borgen Castlar (s. 137) og af 2.643 jerngenstande fra forstaden Sezimovo (s. 388).

Publiceringen er fuldbragt, en lærebog i europæisk middelalderarkæologi, der står som et monument over årtiers forskning. Men monumenter har en tendens til at få et andet efterliv, end det var tænkt. Og her bemærker jeg, at lærebogen undertiden overskrider middelalderen med eksempler helt frem til omkring 1600. Men middelalderarkæologien er overalt i opbrud i disse år. Siden initiativet til lærebogen i Sevilla 1999 (jfr s. 13) er Else Roesdahls fag i Aarhus blev omdefinert til "middelalder- og renæssancearkæologi". I York, altså ved re-

daktøren Martin Carvers universitet, undervises i historisk arkæologi. Også i Lund, hvor ESTMA begyndte, er faget forvandlet til en historisk arkæologi. Når publiceringen er fuldbragt, er altså også behovet for en lærebog blevet et delvist andet. Alligevel vil "The Archaeology of Medieval Europe" stå fremover som en både nyttig og uundvigelig indgang til en epoke, som har formet dagens Europa.

Jes Wienberg
Historisk arkeologi
Institutionen för arkeologi och
antikens historia
Lunds Universitet

Inge Bødker Enghoff: *Regionality and biotope exploitation in Danish Ertebølle and adjoining periods.* Scientia Danica, Series B, Biologica, Vol. 1. København 2011. 394 sider. ISBN 978-87-7304-362-2. Pris: 400 DKK.

Inge B. Enghoffs nye bog er et vigtigt bidrag til dansk stenalderarkæologi på grund af det væld af informationer om dyreknogler, der fremlægges fra flere bopladser. Bogen er et resultat af et meget stort og fagligt velfunderet stykke arbejde, der vil udgøre et vigtigt grundlag for videre studier af dyrenes rolle i Kongemose-, Tragtbæger- og især Ertebøllekulturen. Bogen er rigt illustreret med 137 figurer (herunder 55 fotografier og fem kort), og har desuden 73 tabeller med oplysninger om dyreknoglerne. En omfangsrig litteraturliste giver interesserede læsere mulighed for at fordybe sig yderligere i emnet.

Bogen starter med et kort introducerende kapitel, der efterfølges af den centrale del af bogen, som omhandler knogleanalyser fra 11 nyligt udgravede lokaliteter fra fire forskellige områder af Danmark - Vendsyssel, Limfjorden, Østjylland, og Nordsjælland. Fundene er grundigt analyseret, og der fremlægges således ikke kun